

EUROPEJSKI TRYBUNAŁ PRAW CZŁOWIEKA

CZWARTA SEKCJA

SPRAWA WILKOWICZ przeciwko POLSCE

(SKARGA nr 74168/01)

WYROK

STRASBURG

4 listopad 2008 r.

OSTATECZNY

Wyrok może zostać poddany korekcie wydawniczej przed opublikowaniem w ostatecznej wersji

W sprawie Wilkowicz przeciwko Polsce,

Europejski Trybunał Praw Człowieka (Czwarta Sekcja), zasiadając jako Izba składająca się z następujących sędziów:

Pan Nicolas Bratza, *Przewodniczący*,

Pan L. Garlicki,

Pan G. Bonello,

Pani L. Mijović,

Pan Ján Šikuta,

Pan Mihai Poalelungi,

Pan Nieboja Vučinić, *sędziowie*,

oraz Pan L. Early, *Kanclerz Sekcji*,

obradując na posiedzeniu zamkniętym w dniu 14 października 2008 r.,

wydaje następujący wyrok, który został przyjęty we wskazanym dniu:

POSTĘPOWANIE

1. Sprawa wywodzi się ze skargi (nr 74168/01) wniesionej w dniu 17 maja 2001 r. do Trybunału przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie artykułu 34 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności („Konwencja”) przez Pana Benedykta Wilkowicza („skarżący”).
2. Skarżący, któremu przyznano pomoc prawną, reprezentowany był przez Pana P. Solhaja, adwokata praktykującego w Krakowie. Polski Rząd („Rząd”) reprezentowany był przez pełnomocnika, pana Jakuba Wołasiewicza z Ministerstwa Spraw Zagranicznych.
3. Skarżący zarzucał, opierając się na art. 6 Konwencji oraz art. 1 Protokołu Pierwszego do Konwencji, że jego prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy oraz prawo do poszanowania mienia zostało naruszone z powodu opóźnienia wykonania wyroku wydanego przez sąd cywilny oraz ostatecznej decyzji administracyjnej przyznającej mu pewne uprawnienia z zakresu ubezpieczeń społecznych.
4. Dnia 6 stycznia 2008 r. Przewodniczący Czwartej Sekcji wydał decyzję o

zakomunikowaniu Rządowi skargi. Zgodnie z Artykułem 29 § 3 Konwencji Trybunał zdecydował rozpatrzyć łącznie meritum i dopuszczalność skargi.

FAKTY

I. OKOLICZNOŚCI SPRAWY

5. W dniu 25 sierpnia 1995 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych wydał decyzję o przyznaniu skarżącemu renty inwalidy wojskowego, którą miano mu wypłacić za okres zaczynający się w dniu 1 maja 1993 r.
6. Na podstawie właściwych przepisów prawa krajowego, kompetencję do dokonania wypłaty renty skarżącemu miało Wojskowe Biuro Emerytalne, które jednak nie dokonało realizacji świadczeń. W liście skierowanym do Wojskowego Biura Emerytalnego z dnia 16 października 1995 r., Dyrektor Zakładu Ubezpieczeń Społecznych potwierdził uprawnienie skarżącego do renty wojskowej.
7. Z powodu dalszej odmowy dokonania wypłaty przez Wojskowe Biuro Emerytalne, które uznało decyzję wydaną w 1995r. za niezgodną z prawem, skarżący w dniu 8 listopada 1995 r. złożył w Sądzie Okręgowym w Krakowie powództwo o zobowiązanie Wojskowego Biura Emerytalnego do wypłaty świadczeń, zarzucając nieuzasadniony brak płatności. W odpowiedzi Biuro podniosło, że decyzja wydana została z naruszeniem podstawowych przepisów regulujących kwestie ubezpieczeń społecznych. Dalej Biuro wskazało, iż poinformowano Zakład Ubezpieczeń Społecznych o wątpliwościach co do zgodności z prawem wydanej decyzji. W konsekwencji ZUS wezwał skarżącego na dodatkowe badania lekarskie. Z powodu braku stawienia się skarżącego, płatność części jego renty została zawieszona ze skutkiem od dnia 1 maja 1996 r.
8. Wyrokiem z dnia 4 marca 1999 r. Sąd uwzględnił powództwo. Zobowiązał Wojskowe Biuro Emerytalne do wypłaty zaległej części renty (świadczenia zbiegowego – przyp. tłum.) za okres od dnia 1 maja 1993 r. do dnia 1 maja 1996 r. Sąd zwrócił uwagę na fakt zawieszenia płatności części renty skarżącego od dnia 1 maja 1996 r., jednakże podkreślił, że decyzja wydana w dniu 25 sierpnia 1995 r. nie

została zaskarżona i w konsekwencji stała się ostateczna. Tym samym, Wojskowe Biuro Emerytalne stało się związane wydaną decyzją. Nie istniały żadne przeszkody wypłacenia skarżącemu zaległych świadczeń za lata 1993-1996. Sąd nie był właściwy do badania zgodności z prawem decyzji wydanej w 1995r.

9. Wojskowe Biuro Emerytalne złożyło apelację od wyroku. Ponownie podkreślono, że w opinii Wojskowego Biura Emerytalnego decyzja wydana w 1995 r. nie była zgodna z prawem.
10. W dniu 28 listopada 2000 r. Sąd Apelacyjny w Krakowie oddalił apelację, uzasadniając, że sąd pierwszej instancji prawidłowo uznał, że nie był on właściwy do badania zgodności z prawem decyzji wydanej w 1995 r. Dalej podkreślono, że Wojskowe Biuro Emerytalne musi wykonać ostateczną decyzję.
11. W dniu 29 listopada 2000 r. skarżący bezskutecznie ponowił swoją prośbę o wypłacenie zaległych świadczeń. Od powyższego wyroku Wojskowe Biuro Emerytalne złożyło kasację do Sądu Najwyższego.
12. W dniu 1 oraz 22 marca 2001 r. skarżący złożył w Ministerstwie Obrony oraz Urzędzie Prezesa Rady Ministrów skargi na zaniechanie wypłacenia mu świadczeń przez Wojskowe Biuro Emerytalne.
13. Postanowieniem z dnia 16 maja 2002 r. Sąd Najwyższy odrzucił kasację złożoną przez Biuro, uznając, że nie spełniła ona wymogów proceduralnych.
14. W grudniu 2002 r. Wojskowe Biuro Emerytalne wypłaciło skarżącemu zaległe świadczenia, z uwzględnieniem ustawowych odsetek.

II. WŁAŚCIWE PRAWO KRAJOWE

15. Na podstawie art. 388 § 1 Kodeksu Postępowania Cywilnego, obowiązującego w owym czasie, wyroki sądów drugiej instancji były prawomocne bezpośrednio po ich wydaniu.

PRAWO

I. DOMNIEMANE NARUSZENIE ARTYKUŁU 6 § 1 KONWENCJI ORAZ ARTYKUŁU 1 PROTOKOŁU PIERWSZEGO DO KONWENCJI.

16. Skarżący zarzucił, opierając się na art. 6 Konwencji, że przez długi czas nie mógł otrzymać świadczeń, które należały mu się od Państwa, na podstawie ostatecznej i wiążącej decyzji wydanej w 1995 r. Na podstawie art. 1 Protokołu Pierwszego do Konwencji, skarżył się na zwłokę w wykonaniu wyroku wydanego w 1999 r.
17. Odpowiednie fragmenty tych artykułów stanowią:

Artykuł 6 § 1

*„Każdy ma prawo do sprawiedliwego i publicznego rozpatrzenia jego sprawy...
przez ... sąd...”*

Art. 1 Protokołu Pierwszego

Każda osoba fizyczna i prawna ma prawo do poszanowania swego mienia. Nikt nie może być pozbawiony swojej własności, chyba że w interesie publicznym i na warunkach przewidzianych przez ustawę oraz zgodnie z podstawowymi zasadami prawa międzynarodowego.

Powyższe postanowienia nie będą jednak w żaden sposób naruszać prawa Państwa do wydawania takich ustaw, jakie uzna za konieczne dla uregulowania sposobu korzystania z własności zgodnie z interesem powszechnym lub w celu zapewnienia uiszczania podatków bądź innych należności lub kar pieniężnych.

A. Dopuszczalność skargi

18. Rząd podniósł, że skarga jest niedopuszczalna. Skarżący nie może utrzymywać, że jest ofiarą naruszenia Konwencji, gdyż sądy ostatecznie orzekły, że Wojskowe Biuro Emerytalne popełniło błąd poprzez nie zastosowanie się do ostatecznej i ważnej decyzji wydanej w dniu 25 sierpnia 1995 r. przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych. Co więcej, skarżącemu wypłacono w końcu zaległe świadczenia z ustawowymi

odsetkami. Rząd argumentował, że skarżący nie wyczerpał wszystkich dostępnych środków krajowych. Skarżący mógł na podstawie art. 417 Kodeksu Cywilnego wnieść powództwo deliktowe i domagać się od Skarbu Państwa odszkodowania za straty, jakie poniósł. Mógł również wszcząć postępowanie egzekucyjne na podstawie przepisów Ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

19. Skarżący nie zgodził się z twierdzeniami Rządu. Utrzymywał on, że zachował status ofiary naruszenia Konwencji. Skarżący uzyskał ostateczną decyzję, określającą jego rentę w 1995 r., ale Wojskowe Biuro Emerytalne odmówiło wypłacenia świadczeń. Jego wysiłki zmierzające do realizacji świadczeń okazały się bezskuteczne, a jego skargi nie odniosły żadnego rezultatu. Skarżący nie miał innego wyjścia, jak tylko złożenie powództwa, w celu spowodowania zgodnego z prawem działania Wojskowego Biura Emerytalnego. Powództwo przyniosło pożądane przez niego rezultaty, a korzystny wyrok podtrzymany przez sąd apelacyjny. W tych okolicznościach, oraz biorąc pod uwagę fakt, że jego powództwo było dla niego korzystne, nie powinno się od niego wymagać uciekania się do kolejnego postępowania cywilnego.
20. Jak chodzi o status ofiary skarżącego, Trybunał podkreśla, że aby pozbawić go tego statusu Państwo musiałoby przyznać, że naruszono jego prawa i przyznać właściwe odszkodowanie (zobacz *Amuur przeciwko Francji*, 25 czerwca 1995 r., §§ 36, *Reports of Judgments and Decisions* 1996 – III). W przedmiotowej sprawie Trybunał przyznaje, że wyrokiem z dnia 4 marca 1999 r. sąd krajowy nakazując Wojskowemu Biuru Emerytalnemu wypłacenie skarżącemu zaległych świadczeń za okres od 1 maja 1993 r. do 1 maja 1996 r., zrekompensował mu straty wynikające z inflacji. Jednak sąd nie przyznał zadośćuczynienia za straty niematerialne wynikające z niewykonania decyzji. Z tego powodu skarżącemu nie zostało zapewnione właściwe odszkodowanie (*Kukalo przeciwko Rosji (nr 2)*, nr 11319/04, § 26, 24 lipiec 2008 r.).
21. Jak chodzi o zarzut niewyczerpania krajowych środków prawnych, Trybunał na wstępie podkreśla, że w sytuacji, kiedy ostateczna decyzja administracyjna, przyznająca prawo jednostce, nakłada zobowiązania na Państwo, nie należy oczekiwać od jednostki wszczynania odrębnego postępowania egzekucyjnego (zobacz *mutatis mutandis, Metaxas przeciwko Grecji*, nr 8415/02, § 19, 27 maja 2004). W

każdym razie, by odpowiedzieć wyczerpująco na zarzut Rządu, który utrzymywał, że skarżący powinien był wszcząć dwa rodzaje postępowań - cywilne i administracyjne, Trybunał podkreśla, że nie wymaga się od skarżących wyczerpania więcej niż jednej ścieżki dochodzenia swoich praw, w sytuacji, kiedy istnieją równoległe środki prawne w różnych gałęziach prawa. Jest rzeczą skarżącego wybranie środka prawnego, który jest dla niego najbardziej właściwy w konkretnych okolicznościach sprawy (zobacz, między innymi, *Aires przeciwko Irlandii*, wyrok z dnia 9 października 1979, Seria A nr 32, str.12, § 23, oraz *Boicenco przeciwko Mołdawii*, nr 41088/05, § 80, 11 lipiec 2006 r.). W przedmiotowej sprawie, skarżący domagał się wykonania zobowiązań wynikających z ostatecznej decyzji wydanej w 1995 r., na drodze postępowania cywilnego, a jego powództwo okazało się skuteczne.

22. Trybunał uznaje, że poprzez skorzystanie ze środka zapewnionego przez prawo cywilne, skarżący nie musiał próbować uzyskać zadośćuczynienia na drodze kolejnego postępowania cywilnego czy też poprzez wszczęcie administracyjnego postępowania egzekucyjnego. Wobec powyższego, w rozumieniu art. 35 § 1 Konwencji, skarżący wyczerpał krajowe środki prawne. Zarzut niedopuszczalności z powodu niewyczerpania krajowych środków prawnych musi zostać oddalony.
23. Trybunał zauważa, że skarga nie jest w sposób oczywisty nieuzasadniona w rozumieniu art. 35 § 3 Konwencji. Dalej zauważa, że skarga nie jest niedopuszczalna z jakichkolwiek innych powodów. Z tego powodu musi zostać uznana za dopuszczalną.

B. Meritum

24. Skarżący podnosił, że Wojskowe Biuro Emerytalne nie miało kompetencji do zmiany obowiązywania decyzji wydanej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych. Wojskowe Biuro Emerytalne było świadome, że renta była jedynym źródłem dochodu skarżącego, a stan jego zdrowia pogorszył się w związku ze służbą w wojsku. Z tego powodu zachowanie Biura było złośliwe i niesprawiedliwe. Generalnie, utrudniało ono wypłacenie renty skarżącemu od 1995 r. do grudnia 2002 r., to jest przez okres siedmiu lat. Brak wykonywania ostatecznej decyzji administracyjnej był złamaniem przepisów o ubezpieczeniach społecznych.

25. Rząd podniósł, że Państwo nie zaniedbało wykonania obowiązku zapewnienia skarżącemu poszanowania jego mienia zagwarantowanego art. 1 Protokołu Pierwszego. Nie miała miejsca ingerencja w prawa skarżącego. Pomimo faktu niezrealizowania świadczeń skarżącego przez pewien okres czasu, jego prawa były zagwarantowane prawem cywilnym i mógł on otrzymać odszkodowanie na gruncie prawa krajowego.
26. Odnośnie skargi na podstawie art. 6 Konwencji, Trybunał podkreśla, że prawo do sądu byłoby iluzoryczne, gdyby krajowy system prawny Państwa Strony zezwolił, by ostateczne, wiążące orzeczenia nie były wykonywane ze szkodą dla jednej strony. Byłoby czymś niezrozumiałym, gdyby art. 6 § 1 opisywał w szczególności proceduralne gwarancje przyznane stronom – postępowanie, które jest sprawiedliwe, publiczne i przeprowadzone w rozsądnym terminie – bez ochrony wykonania orzeczenia; rozumienie art. 6 jako regulującego wyłącznie kwestie dostępu do sądu i postępowanie przed nim, prowadziłyby do sytuacji niezgodnych z zasadą rządów prawa, którą Państwa Strony zobowiązały się szanować z chwilą ratyfikacji Konwencji. Dlatego na potrzeby art. 6 wykonanie wyroku wydanego przez jakikolwiek sąd musi być traktowane jako integralna część „procesu sądowego” (zobacz *Immobiliare Saffi przeciwko Włochom* [WI], nr 22774/93, § 63, ETPCZ 1999-V).
27. W rozumieniu art. 1 Protokołu Pierwszego, „roszczenie” może stanowić „mienie”, jeśli jest ono dostatecznie określone i wykonalne (zobacz *Burdov przeciwko Rosji*, nr 59498/00, § 40, ETPCZ 2002-III). Na podstawie art. 1 Konwencji, każde Państwo Strona „zapewni każdemu człowiekowi podlegającemu [jego] jurysdykcji, prawa i wolności określone w... Konwencji”. Zobowiązanie do zapewnienia efektywnego wykonania praw zawartych w tym dokumencie, może spowodować konieczność pozytywnego działania Państwa. Jak chodzi o prawa zagwarantowane art. 1 Protokołu Pierwszego, pozytywne zobowiązania mogą polegać na podjęciu pewnych kroków niezbędnych do ochrony prawa własności, nawet w sprawach sporów sądowych pomiędzy jednostkami a przedsiębiorstwami. Znaczy to, w szczególności, że Państwa są zobowiązane do zapewnienia działania zgodnego z obowiązującym ustawodawstwem regulującym wykonanie ostatecznych rozstrzygnięć, wyroków sądowych oraz decyzji administracyjnych przyznających prawa jednostkom (zobacz

Fuklev przeciwko Ukrainie, nr 71186/01, §§ 89-91, 7 czerwca 2005, z dalszymi odniesieniami). Ta zasada stosuje się tym bardziej, gdy to Państwo jest zobowiązane do wykonania takiego rozstrzygnięcia.

28. Jak chodzi o art. 1 Protokołu Pierwszego do Konwencji, w przedmiotowej sprawie, skarżący stał się uprawniony do renty wojskowej od dnia 1 maja 1993 r. na podstawie ostatecznej decyzji administracyjnej, wydanej w 1995 r. Decyzja ta przyznała skarżącemu wykonalne roszczenie, a nie tylko ogólne prawo do otrzymania wsparcia od Państwa. Decyzja stała się ostateczna, gdyż nie złożono od niej odwołania. Jego uprawnienie do emerytury, wynikające z decyzji administracyjnej, zostało później zawieszono od dnia 1 maja 1996 r., ale decyzja pozostała w mocy w odniesieniu do okresu od 1 maja 1993 r. do 30 kwietnia 1996 r. W swoich wyrokach z 1999 r. oraz 2000 r. sądy krajowe podkreśliły, że przez ten okres decyzja była wiążąca i wykonalna. Jednak Wojskowe Biuro Emerytalne wypłaciło skarżącemu zaległe świadczenia rentowe dopiero w grudniu 2002 r., tj. po siedmiu latach.
29. Jak chodzi o art. 6 Konwencji, Trybunał dalej zauważa, że w dniu 28 listopada 2000 r. Sąd Apelacyjny w Krakowie podtrzymał korzystny dla skarżącego wyrok sądu pierwszej instancji z dnia 4 marca 1999 r. Na podstawie właściwych przepisów polskiego Kodeksu Postępowania Cywilnego, wyrok sądu drugiej instancji był prawomocny zaraz po jego wydaniu (*Ungureanu przeciwko Mołdawii*, nr 27568/02, § 26, 6 września 2007 r.). Jednakże, w przedmiotowej sprawie, Wojskowe Biuro Emerytalne wypłaciło skarżącemu zaległe świadczenia rentowe dopiero w grudniu 2002 r., tj. po dwóch latach.
30. Trybunał uznaje, że powyższe okresy były niezgodne z wymogami Konwencji.
31. Konsekwentnie należy uznać, że miało miejsce naruszenie art. 6 Konwencji.

II. ZASTOSOWANIE ARTYKUŁU 41 KONWENCJI

32. Artykuł 41 Konwencji przewiduje, iż:

„Jeżeli Trybunał stwierdzi, że nastąpiło naruszenie Konwencji lub jej Protokołów, oraz jeżeli prawo wewnętrzne zainteresowanej Wysokiej Układającej się Strony pozwala na tylko częściowe usunięcie konsekwencji tego naruszenia, Trybunał orzeka, gdy zachodzi potrzeba, słuszne zadośćuczynienie pokrzywdzonej stronie.”

B. Szkoda, koszty i wydatki

33. Skarżący domagał się kwoty 111.753,83 złotych polskich (PLN) tytułem poniesionej przez niego szkody materialnej oraz PLN 50.000 tytułem szkody niematerialnej. Skarżący argumentował, że pierwsza z sum odpowiadała części jego świadczeń rentowych, które nie zostały wypłacone po ich wstrzymaniu przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych w 1996 r., z powodu braku przejścia przez niego dodatkowych badań lekarskich (zobacz paragraf 7 powyżej).

Dodatkowo skarżący domagał się kwoty PLN 3,000 z tytułu kosztów i wydatków poniesionych w postępowaniu przed Trybunałem.

34. Rząd uznał, że roszczenia odszkodowawcze skarżącego mają charakter wygórowany i dlatego powinny zostać odrzucone. Dalej Rząd argumentował, że skarżący nie przedstawił żadnego dowodu na rzekomo poniesione koszty.

35. Trybunał nie dostrzega żadnego związku przyczynowego pomiędzy stwierdzonym naruszeniem a zarzucaną szkodą majątkową; z tego powodu odrzuca roszczenie. Z drugiej jednak strony, przyznaje skarżącemu kwotę 5,460 euro (EUR) tytułem szkody niemajątkowej.

36. Trybunał zauważa, że skarżący, któremu została przyznana pomoc prawna dla celów postępowania przed Trybunałem, nie przedstawił żadnego dowodu na poniesione koszty, ponad sumę przewyższającą EUR 850, które zostały mu przyznane w zakresie pomocy prawnej. Z tego powodu dodatkowy zwrot kosztów nie jest uzasadniony.

C. Odsetki

37. Trybunał uznaje za właściwe by odsetki z tytułu nie wypłacenia zasądzonych kwot powinny być ustalone zgodnie z marginalną stopą procentową Europejskiego Banku Centralnego plus trzy punkty procentowe.

Z TYCH PRZYCZYŃ TRYBUNAŁ JEDNOGŁOŚNIE

1. *Uznaje* skargę za dopuszczalną;
2. *Uznaje*, że doszło do naruszenia Artykułu 6 § 1 Konwencji;
3. *Uznaje*, że doszło do naruszenia Artykułu 1 Protokołu Pierwszego do Konwencji;
4. *Uznaje, iż*
 - (a) pozwane Państwo ma wypłacić skarżącemu, w ciągu trzech miesięcy od dnia, kiedy wyrok stanie się prawomocny zgodnie z artykułem 44 § 2 Konwencji, kwotę 5.460 euro (pięciu tysięcy czterysta sześćdziesiąt euro) tytułem szkody niematerialnej, które będą przeliczone na złotówki według kursu z dnia realizacji wyroku;
 - (b) od wygaśnięcia powyższego trzymiesięcznego terminu do momentu zapłaty płatne od tej sumy będą zwykłe odsetki według stopy procentowej na koniec dnia Europejskiego Banku Centralnego plus trzy punkty procentowe;
5. *Oddala* pozostałą część roszczenia skarżącego o zadośćuczynienie.

Sporządzono w języku angielskim i obwieszczono pisemnie dnia 4 listopada 2008 r., zgodnie z artykułem 77 § 2 i 3 Regulaminu Trybunału.

Lawrence Early
Kancelarz

Nicolas Bratza
Przewodniczący